

ELŐSZÓ

Régóta gondot jelent, hogy a kulturális antropológia alapszintű oktatásához nem állt rendelkezésre megfelelő tankönyv, régies nevén: egyetemi jegyzet. A tankönyvet elsősorban a távoktatás növekvő, illetve az óralátogatás csökkenő tendenciái kényszerítik ki. Hollós Marida 1993-ban írt tankönyve¹ a maga idejében nagy úrt pótol, ám a vékonyka kötet még a nem antropológushallgatóink tudásvágyát sem elégítette ki. Az időközben magyar nyelven kiadott külföldi kötetekkel, pl. Bohannan és Glazer (1997) vagy Erikssen (2006), közös gond, hogy hiányoztak belőlük a hazai és közép-európai vonatkozások.² Boglár Lajos halála után, a mester régi iratai, az ún. „laza lapok” felhasználásával tanítványai egy csoportja szerkesztett ugyan egy fontos kötetet (A tükör két oldala³), ám ez, épp töredékes jellege miatt, nem igazán használható tankönyvként. A miskolci antropológia tanszék Anthropos sorozatában több fontos szakkönyv is megjelent, de valószínűleg nem szerepelt a célok között egy alapszintű tudást megalapozó, bevezetés típusú tankönyv megírása.

Szerzőtársaimmal együtt végül muszáj Herkulesként vállalkoztunk egy tankönyv írására, amely azonban értelemszerűen csak korlátozott célokat tűzhet ki maga elé: úgy véljük, hogy ez a kötet kifejezetten a nem antropológushallgatók ismeretbővítésének eszköze lehet.

¹ Hollós Marida 1993: *Bevezetés a kulturális antropológiába*. Budapest: ELTE BTK Kulturális Antropológia Tanszék.

² Bohannan, Paul; Mark Glazer (szerk.) (1988) 1997: *Mérföldkövek a kulturális antropológiában*. Budapest: Panem. (A magyar kiadás szerkesztője: Sárkány Mihály.) Erikssen, Thomas Hylland (2001) 2006: *Kis helyek – nagy témák. Bevezetés a szociálanropológiába*. Budapest: Gondolat Kiadó.

³ Boglár Lajos; Papp Richárd et al. 2007: *A tükör két oldala*. (2., átdolgozott kiadás.) Budapest: Nyitott Könyvműhely.

Jelen kötet egy az antropológusképzés szempontjából „félreeső” helyen, a Budapesti Corvinus Egyetemen született. A régi nevén közgazdként becézett intézmény Társadalomtudományi Karán az antropológiát a kommunikáció, szociológia, diplomácia szakos vagy épp egészen eltérő diszciplínákat tanuló (marketing, pénzügyes, településtervező stb.) hallgatóknak oktatjuk. A nem antropológusok számára írt kötet fő célja az érdeklődés felkeltése. Jelen „kedvcsináló” kötetben ezért a bonyolult elméleti vagy módszertani felvetéseket csak olyan mélységig tárgyaljuk, hogy az érdeklődő hallgató felismerje a kérdés jelentőségét, de feleslegesen ne terhelje. Arra biztatjuk az olvasót, hogy érdeklődését később önállóan kövesse, és antropológiai jellegű kutatást vagy antropológiai szemléletű megközelítést alkalmazzon saját diszciplínájához kötődően iskolai dolgozataiban, szakdolgozatában és későbbi munkája során.

A Corvinus Egyetemen az oktatásban sokáig szöveggyűjteményeket használtam, mert ettől reméltem, hogy a hallgatók legalább a vizsgaidőszakban elolvassák. (A közgázos hallgatók nemigen járnak könyvtárba, ezek a szövegek viszont ritkán érhetőek el a neten.) Az volt viszont a tapasztalatom, hogy aki nem járt órára, nem tudta értelmezni a szövegeket. 2006-ban ezért nekifogtam, hogy rövid értelmezést írjak az egyes szövegek elé. Idővel a kommentárjaim egyre hosszabbak lettek, az eredeti szövegrészletek viszont egyre rövidebbek, míg végül kialakult a kötet jelen formája.

Jelen kötet a valódi tankönyvírás és a közösségi könyvszerkesztés ötözüete. Sok segítséget kaptam az elmúlt évfolyamok hallgatóitól, akikkel megvitattuk a fejezeteket. Különösen sok segítséget kaptam Budai Gergelytől és Hoffer Ádámtól. A könyvet 2010 nyarán véglegesítettem Hoffer Ádám szerkesztői és tartalmi közreműködésével.

A hallgatók (a Bognár Lajos-féle „laza lapokhoz” hasonlóan) az elmúlt években több témát is alaposan kidolgoztak, ezek az írások a tantárgyi honlapjaimon hozzáférhetőek, többnyire azóta is használom őket az oktatásban. Néhány rövidebb írás a hallgató neve alatt, keretes írásként jelent meg ebben a kötetben, így hármójukat szerzőtársamként üdvözölhetem: Hoffer Ádám, Selmeczi Iván, Winkler Zsuzsa.

Tervezem, hogy idővel két másik kötet követi az elmélettörténetet. A második, módszertani kötet alapja a 2004-ben megjelent módszertani könyvem, a Településkutatás lesz, de azt (esetleg szerzőtársak segítségével) további fejezetekkel szeretném kiegészíteni. A harmadik kötet az újabb antropológiairányzatok, -kutatások, -viták bemutatását célozná, közösségi alkotás eredményeképp, talán e-book formájában.

Jelen tankönyv írásakor a következő szempontokat tartottam szem előtt:

- *Nem tételezek fel az olvasóról előzetes társadalomtudományos ismereteket.*
- *Abol lehetett, tárgyaltam az adott kérdés hazai és/vagy közép-európai vonatkozásait.*
- *Az elmélettörténeti áttekintés megáll valahol 1990 körül. Az újabb irányzatok, viták bemutatása a harmadik kötet feladata lesz - ha elkészül.*
- *Könnyű, közérthető nyelvezettel igyekeztem írni. A különböző szakkifejezéseket, illetve az előforduló személyeket, helységeket neveit lépésenként vezettem be, és ezekre minden lehetséges eszközzel felhívom a hallgatók figyelmét (dőlt betű, a fejezetek végén felsorolás). (A felsorolásban szereplő kifejezések képezhetik egyúttal az oktatásban a számonkérés tárgyát.)*
- *A tankönyvbe több eredeti szövegrészletet ültettem át más szerzőktől, keretes írásként. Ugyancsak keretes írásként szerepelnek a törzsanyaghoz nem tartozó érdekességek, kalandos leírások stb.*
- *Az önálló tanulás, elmélyülés számára első továbblépést jelentő (annotált) irodalmat a fejezetek végén közöljük. Az irodalmak bemutatásakor elsősorban a magyar nyelvű kézikönyvek bemutatására törekedtünk, de honlapcímeket és folyóiratokat is javasolunk.*
- *A hivatkozások lábjegyzetben szerepelnek. A lábjegyzetben történő hivatkozás ugyan nem lenne megfelelő egy szakszövegben, de oktatási célra így azért alkalmasabb, mint a szöveg végén található irodalomjegyzék, mert a hallgató lapozás nélkül is vethet egy pillantást a forrásra.*

Budapest, 2010. szeptember 25.

*Letenyei László
és szerzőtársai*